

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN
B.V.D.

No.: 345535.
Bijl: 1.

Betr.: Ervaringen Theun de VRIES
in Oost-Berlijn en Praag.

's-Gravenhage, 22 JUNI 1956
Javastraat 68

F 783718

GEHEIM

V → P

Hierbij heb ik de eer Uwe Excellentie een rapport aan te bieden betreffende het in hoofde dezes vermelde onderwerp.

De in dit rapport verwerkte gegevens over het XXe Congres der C.P.S.U. zijn niet nieuw. Met dit rapport wordt echter beoogd een beeld te geven van door een Nederlandse communist na het C.P.S.U.-congres in Oost-Europa opgedane ervaringen en van zijn reactie daarop.

HET HOOFD VAN DE DIENST

Aan Zijne Excellentie
de Minister-President
Plein 1813 No. 4,
té 's-GRAVENHAGE.

MR. L. EINTHOVEN

G E H E I M

ERVARINGEN THEUN DE VRIES IN OOST-BERLIJN EN PRAAG.

De Nederlandse communistische schrijver Theunis U. de VRIES (26-4-'07), lid van het Partijbestuur der C.P.N. en voorzitter van de Vereniging "Nederland - U.S.S.R.", bracht in April en Mei 1956 drie weken door in Oost-Berlijn en Praag. Op of omstreeks 17 April vertrok hij vanuit Nederland naar Oost-Berlijn.

Vandaar reisde hij later door naar Praag, waar hij onder meer het Internationale Schrijverscongres bijwoonde. Op 9 Mei tenslotte keerde hij in Nederland terug.

Na zijn terugkeer toonde De VRIES zich bijzonder terneer-
geslagen over zijn belevenissen in Berlijn en Praag. Wat hij daar vernomen had over de gebeurtenissen rondom het XXe congres der C.P.S.U. had hem dermate ontmoedigd, dat hij er "ziek" van was geweest.

De VRIES had de indruk gekregen, dat in de Oosteuropese landen alle woede, die men in de afgelopen jaren tegen het regiem had opgekropt, zich thans ontlaaft in kritiek op STALIN.

Alom had hij te horen gekregen, dat het STALIN-regiem zich heeft gekenmerkt door de gruwelijkste politieterreur, die er ooit is geweest.

Van een journalist van "Neues Deutschland" had De VRIES gehoord, dat men in Polen nog veel heftiger reageerde op het C.P.S.U.-congres dan in Oost-Duitsland. Deze journalist was net teruggekeerd van een eind Februari aangevangen rondreis door Polen.

Van een lid van het Centrale Comité van de S.E.D. had De VRIES bijzonderheden vernomen over de door KROESTSJEV in de besloten C.P.S.U.-zitting uitgesproken rede, waarvan de tekst was voorgelezen in het Centrale Comité der S.E.D. en vervolgens op het S.E.D.-congres. De voornaamste punten ervan gaf De VRIES als volgt weer:

STALIN was volkomen overtuigd van eigen feilloosheid;

STALIN terroriseerde iedereen;

BERIA was de boze demon, die bewijsmateriaal aandroeg, dat STALIN gebruikte om zich van de mensen te ontdoen, maar STALIN droeg de verantwoordelijkheid;

STALIN heeft Hongaarse partijgenoten laten doodknuppelen;

STALIN liet partijgenoten in de boeien slaan, in de gevangenis werpen en terechtstellen en liet het Centraal Comité zijn handelingen achteraf sanctionneren;

STALIN heeft de waarschuwing van ROKOSSOVSKY, dat de Duitsers een aanval op Rusland voorbereidden, in de wind geslagen en hem gevangen laten zetten;

STALIN heeft soortgelijke waarschuwingen, die hij vanuit Rome, Tokio en Berlijn ontving, in de wind geslagen en heeft tenslotte een waarschuwing van CHURCHILL naast zich neergelegd, omdat hij meende, dat "die oude whisky-drinker hem erin wilde laten lopen";

toen de Duitsers hun aanval begonnen, zag STALIN hierin niet meer dan een provocatie, waarop niet gereageerd behoorde te worden; na enige weken pas kwam hij in actie.

Het door hem geciteerde lid van het Centrale Comité van de S.E.D. zou volgens De VRIES in diplomatieke dienst in Warschau zijn geweest. Hij zou voorts tegen De VRIES hebben gezegd, dat

GEHEIM

de berichten over de door STALIN uitgeoefende terreur voor hem niet geheel nieuw waren. Jarenlang konden wij niets anders doen dan zwijgen, zou hij daaraan toegevoegd hebben.

Bij het aanhoren van dit alles kreeg men volgens De VRIES het gevoel, dat het bewind van STALIN erger was dan dat van Iwan de Verschrikkelijke en dan het Tsarenregiem.

De verdere berichten, die De VRIES van zijn reis meebracht, zijn als volgt samen te vatten.

STALIN heeft alle fouten, die hij in de oorlog heeft gemaakt, weggeretoucheerd. De door de generaals bevochten overwinning heeft hij op zijn naam gezet. Altijd en overal is hij erop bedacht geweest zichzelf in het centrum te stellen.

Door een opdeling van het Centraal Comité in kleine werkgroepen verzekerde STALIN zich van de alleenheerschappij.

STALIN richtte niet slechts een ware slachting aan in de Russische gelederen, maar liet ook buitenlanders, die politiek asyl in de Sowjet-Unie genoten, afmaken.

Men spreekt nu ook over de grofheden, die STALIN zich ook al tijdens LENIN's leven moet hebben veroorloofd, en over de wijze, waarop hij KRUPSKAJA moet hebben behandeld (uitlatingen als "Ach, ouwe teef, waar bemoei je je mee!").

Iedereen is ervan overtuigd, dat men oneindig veel verder zou zijn gevorderd op de weg naar het communisme, indien men de internationale lijn van LENIN was blijven volgen en het door STALIN gezaaide wantrouwen geen wortel had kunnen schieten.

De terreur is zo groot geweest, dat er thans nauwelijks sprake kan zijn van gevoelens van opluchting; men zit allemaal nog met een brok onverteerde schrik.

In de Oosteuropese landen gaat men nu des te scherper zien in wat voor ellendige omstandigheden men is komen te verkeren.

Er gaan daar thans ook stemmen op, die herinneren aan de tijd van vóór 1934, toen de STALIN-terreur nog niet werd uitgeoefend en de Russen de beste kameraden waren en als broeders met de buitenlanders omgingen. (N.B. Een dergelijk geluid werd al eerder vernomen in Nederlandse communistische kringen.)

Doordat de communistische partijen momenteel te kort schieten in hun voorlichting, weet men niet waar men aan toe is. Bovendien staat men thans kritisch tegenover de oude partijleiders, die zich immers al die jaren lang achter STALIN hebben geschaard. Dit geldt in Duitsland voor ULBRICHT en in Hongarije voor RAKOSI.

In alle Oosteuropese landen treedt thans een ernstig gebrek aan geschoold kader aan het licht, aldus de persoonlijke visie van De VRIES.

De VRIES vroeg zich voorts af, of er ten gevolge van de onderlinge verschillen in economische ontwikkeling zo langzamerhand geen hiaten ontstaan tussen de verschillende volksrepublieken. (Hij noemde in dit verband China en de D.D.R., Roemenië en Bulgarije.)

De VRIES kwam tot de conclusie, dat uit de door hem opgedane ervaringen een uitstekende lering kon worden getrokken: de communist moet de hoop op de vervulling van zijn idealen weer wat opschorten.

De VRIES kon een gevoel van schaamte over dit alles niet onderdrukken, zulks temeer toen hij zich een incident op een persconferentie van 1950 in herinnering bracht. Toen iemand bij die ge-

GEHEIM

legenheid een opmerking had gemaakt over de Russische concentratiekampen, was De VRIES verontwaardigd opgestaan om te zeggen: "Een volk, dat zulke grote dingen doet en zulke nobele idealen heeft, kan geen concentratiekampen hebben!"

Juni 1956.